

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Hospodářská politika a správa

Teze bakalářské práce

**Vývoj migrace obyvatel České republiky do hlavního města Prahy a
středních Čech**

Petra Vopálková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Předkládaná bakalářská práce se zabývá analýzou migrace obyvatel České republiky. Je zaměřena na Hlavní město Prahu a Středočeský kraj. V první části je definována metodika statistického zpracování demografických dat a jejich získávání. Věnuje se také popisu a vlastnostem migrace. V praktické části je provedena vlastní analýza vybraných demografických a migračních ukazatelů. Porovnává složení obyvatelstva daných krajů v letech 2000 až 2013 z hlediska počtu obyvatel a věku. Dále se pak práce zabývá analýzou stěhování obyvatel nejen mezi zmíněnými kraji, ale i z ostatních krajů České republiky. V závěru se práce zabývá rozbohem hospodářského zatížení obyvatel v Praze a Středočeském kraji. U vybraných demografických ukazatelů je provedena prognóza jejich dalšího možného vývoje v následujících letech.

Klíčová slova: demografie, populace, demografická dynamika, migrace, migrační proudy, urbanizace, suburbanizace, trh práce

Migraci obyvatel lze pozorovat v každém historickém období lidstva. V průběhu dob se lišily pouze důvody stěhování, ale vždy měli migrace něco společného - snahu obyvatel o lepší život. Jako například dostupnější zdroj obživy, svobodu nebo touhu po sociálním zázemí. Na počátku 21. století je velmi často zmiňováno, že fenoménem doby je vylidňování venkovských oblastí a přesun obyvatel do měst nebo jejich přilehlých oblastí. Vylidňování venkova je spojováno s úpadkem agrární společnosti v těchto regionech. Klesá počet volných pracovních míst na venkově a lidé hledají pracovní příležitosti ve stále více se rozrůstajících městech, kde mnohé firmy budují svá sídla. Nezaměstnaní lidé jsou tak nuceni opouštět své domovy a budovat nový život ve městě. I v Hlavním městě Praze lze tento fenomén přílivu lidí pozorovat. Ulice jsou přeplněné, zahušťuje se doprava, v centru města neustává výstavba nových obchodních a kancelářských domů a na okrajích Prahy se neustále budují nové byty. Menší obce, které dříve bývaly relativně daleko za Prahou, jsou dnes její součástí.

Migrace obyvatel do měst z důvodu lepších a dobře platově ohodnocených pracovních míst není jediným důvodem pro stěhování. Pomineme-li například stěhování z důvodu sňatku, je nutné zmínit také stěhování z důvodu jakési touhy po větším sociálním zázemí nebo kulturním vyžití, kterého je ve městech více než dostatek.

Vedle vylidňování venkovských oblastí, je dalším jevem novodobé společnosti stěhování obyvatelstva z měst do jejich okolí. Ne všichni si přejí žít v přeplněných ulicích mezi zaparkovanými auty. Většina má dobré zaměstnání ve městě a bydlení v okolí měst spojené s každodenním dojížděním za prací je pro ně uspokojivé řešení.

Vylidňování venkovských oblastí se dlouhodobě zabývá Evropská unie, vláda ČR a její jednotlivé správní orgány. Jejich snahou je podpora agrární společnosti a hledání nových pracovních příležitostí pro obyvatele regionů například v cestovním ruchu a turismu.

Bakalářská práce je zaměřena na analýzu migrace v Hlavním městě Praze a Středočeském kraji. Zabývá se vývojem vybraných demografických a ekonomických ukazatelů v letech 2000 – 2013 a jejich následným vývojem v dalších letech. Zdrojem dat pro analýzu je Český statistický úřad, Demografické ročenky jednotlivých krajů a Sčítání lidu domů a bytů v letech 2001 a 2011. Data jsou zpracována za použití metod z oblasti časových řad a indexních analýz.

Hlavní město Praha a Středočeský kraj jsou počtem obyvatel srovnatelné. Pro oba kraje je vysoce dostupná možnost kvalitního zaměstnání, vzdělání i bydlení. Celkový počet obyvatel od roku 2000 v obou krajích stoupá. V roce 2010 se Středočeský kraj stal nejlidnatějším krajem v České republice a v roce 2013 měl více než 1,3 miliónu obyvatel. V Hlavním městě Praze žilo v témže roce 1,25 miliónu obyvatel. Migrační saldo Prahy má v převážné většině zkoumaného období záporné hodnoty. Uvedená skutečnost dokazuje, že nárůst populace není zapříčiněn vnitřní migrací, ale zahraniční. Migrační saldo Středočeského kraje má jiný charakter než je tomu v Praze. Jeho podíl na celkovém přírůstku obyvatel je značný a v některých letech tvořil až 86% z celkového meziročního přírůstku. Z uvedeného je zřejmé, že Středočeský kraj je dlouhodobě lukrativním místem pro bydlení, přitahuje stále velký počet lidí a to převážně mladých. Migraci mladých dokazuje také provedená analýza věku obyvatel v daných oblastech. Průměrný věk ve Středočeském kraji byl v roce 2013 40,6 let. Praha měla v témže roce průměrný věk obyvatel 42 let a i v následujících letech se očekává stárnutí celé populace.

V obou analyzovaných lokalitách je možné pozorovat skokovou změnu dlouhodobého trendu mezi roky 2005 – 2010 a to nejen v počtu obyvatel, ale i mnoha dalších demografických a ekonomických ukazatelích. Zmíněný jev lze vysvětlit vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004. Po začlenění naší republiky do Evropského společenství došlo k otevření hranic státu a uvolnění pracovního trhu v rámci všech členských zemí. Zvýšila se zahraniční migrace, především z důvodu nových pracovních příležitostí. Do roku 2007 se snižoval index hospodářského zatížení nejen v analyzovaných oblastech republiky ale i v celém státě. To dokládá skutečnost, že ke zvýšení počtu obyvatel došlo především v produktivní skupině obyvatel. Od roku 2007 však index hospodářského zatížení opět stoupal. Lidé v ČR zareagovali na otevření pracovního trhu v Evropě a především mladá generace začala odcházet za prací do zahraničí.

Od roku 2000 se průměrně každý rok přistěhuje do hlavního města Prahy 17 412 obyvatel. Ze všech přistěhovaných je 35% ze Středočeského kraje. Z Ústeckého kraje, kde je velmi vysoká nezaměstnanost, se stěhuje až 11% lidí z tohoto počtu, 7% migrantů je z Jihomoravského a Moravskoslezského kraje a ostatní kraje České republiky se na migraci do Prahy podílejí do 6%. V průměru se do Středočeského kraje každoročně přistěhuje 20 583 obyvatel. Přistěhované osoby z Prahy tvoří 63 %, z Ústeckého kraje pochází 7 % migrantů. Z Jihomoravského a Moravskoslezského kraje je hlášená 7 % migrace a ostatní

kraje jsou zastoupeny maximálně do 4 %. Shrňeme-li uvedená data je patrné, že 1/3 migrantů přicházejících do Prahy je ze středních Čech a zbylé 2/3 tvoří obyvatelé ostatních krajů České republiky. Migrace obyvatel do Středočeského kraje má podobný charakter. Lze říci, že 2/3 migrantů stěhujících se do tohoto kraje je z hlavního města Prahy a pouze 1/3 tvoří lidé z ostatních krajů České republiky. Porovnáme-li migraci ve zkoumaných krajích, je patrné, že Hlavní město Praha láká více obyvatel z ostatních krajů České republiky než obyvatel ze Středočeského kraje. Naopak do Středočeského kraje se stěhuje velké procento obyvatel z Prahy a pro migranty z jiných krajů České republiky není tak přitažlivou oblastí.

V roce 2001 měla Praha 1,16 miliónu obyvatel. Z celkového počtu dojíždělo za prací do jiných krajů republiky 32 479 obyvatel - 66% do Středočeského kraje a zbylá procenta vyjíždějících osob za zaměstnáním, bylo stejnoměrně rozděleno mezi zahraničí a ostatní regiony ČR. V roce 2011 stoupl počet obyvatel na 1, 24 miliónu a do jiných krajů vyjíždělo za prací již pouze 23 332 obyvatel. Procento dojíždějících do středních Čech se zvýšilo na 71%, v zahraničí bylo zaměstnáno 28% obyvatel a již pouhé 1% obyvatel dojíždělo do ostatních krajů ČR. Středočeský kraj měl v roce 2001 1,12 miliónu obyvatel a do jiného kraje republiky dojíždělo 136 744 obyvatel. Do Prahy jezdilo za prací 86% z celkového počtu dojíždějících, do jiných krajů 12% a do zahraničí jen 2% obyvatel. V roce 2011 vzrostl počet obyvatel na 1,30 miliónu obyvatel a za prací do jiného kraje dojíždělo 143 070. Do Prahy jezdilo 90% ze všech dojíždějících, do jiných krajů 8% a procento zaměstnaných v zahraničí zůstalo nezměněno (2%).

Jak bylo zmíněno, Česká republika se dlouhodobě potýká s problematikou vylidňování venkovských oblastí a stárnutím populace. Provedenými prognózami bylo zjištěno, že i v následujících letech bude stávající trend pokračovat. Bude také pokračovat trend urbanizace společnosti, s ním spojený další fenomén nové doby, kterým je suburbanizace. Při bližším pohledu na dva zvolené regiony, které tyto jevy silně postihují nezbyvá než konstatovat, že při pokračujícím trendu by mohlo dojít k velkému přelidnění městských částí Prahy a jejich přilehlého okolí.

Evropská unie i Česká republika jsou si velmi dobře vědomi problému který nastává nejen u nás, ale i v jiných státech Evropy. Je vynakládáno nemalé úsilí a množství finančních

prostředků, aby se předcházelo odchodu mladých lidí s velkým potenciálem z venkova do měst nebo dokonce do zahraničí. Jsou vytvořeny evropské a národní strategické plány a cíle pro rozvoj venkova, podporu drobných podnikatelů, rozvoj turismu a cestovního ruchu. Pravidelně je vyhodnocováno naplnění cílů jednotlivých strategií rozvoje a strategické plány jsou aktualizovány dle současných potřeb společnosti. Veškeré snahy o rozvoj a obnovu venkova je třeba ocenit a napomáhat její realizaci.

Použitá literatura:

HORSKÁ, H., MAUR, E., MUSIL, J.: Zrod velkoměsta. Praha: Nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka, 2002. 352 s. ISBN 80-7185-409-3.

HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M., ŠEVČÍKOVÁ, A.: Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova. Praha: Česká zemědělská universita, Provozně ekonomická fakulta, 2007. 189 s. ISBN 978-80-213-1413-9.

KALIBOVÁ, K.: Úvod do demografie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2001. 53 s. ISBN 80-246-0222-9.

KLUFOVÁ, R., POLÁKOVÁ, Z.: Demografické metody a analýzy. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 306 s. ISBN 978-80-7357-546-5.

KOSCHIN, F.: Demografie poprvé, Praha: Vysoká škola ekonomická, 2005. 113 s. ISBN 80-245-0859-1.

PODHORSKÁ, J.: Lidé a společnost, Migrace v hl. M. Praze v letech 2001 až 2011, Český statistický úřad, 2012. Praha: 32 s. ISBN 978-80-250-2292-4.

SVATOŠOVÁ, L., KÁBA, B.: Statistické metody I. Praha: Česká zemědělská universita, Provozně ekonomická fakulta, 2007. 132 s. ISBN 978-80-213-1672-0.

SVATOŠOVÁ, L., KÁBA, B.: Statistické metody II. Praha: Česká zemědělská universita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. 105 s. ISBN 978-80-213-1736-9.

LÖSTER, T., ŘEZANKOVÁ, H., LANGHAMROVÁ, J.: Statistické metody a demografie, Praha: Copyright, Vysoká škola ekonomie a managementu, 2009. 296 s. ISBN 978-80-86730-43-1

SVATOŠOVÁ, L., PRÁŠILOVÁ, M.: Statistické metody v příkladech. Praha: Česká zemědělská universita, Provozně ekonomická fakulta, 2007. 210 s. ISBN 978-80-213-1673-7.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001: Praha: Český statistický úřad, 2005, 426 s. ISBN 80-250-1157-7.

Sčítání lidu, domů a bytů 2011: Praha: Český statistický úřad, 2003, 461 s. ISBN 978-80-250-2440-9.

CIPRA, T.: Analýza časových řad s aplikacemi v ekonomii. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1986. 248 s.

BUDÍKOVÁ, M., KRÁLOVÁ, M., MAROŠ, B.: Průvodce základními statistickými metodami. Praha: Grada Publishing, a.s. 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-3243-5

MINAŘÍK, B.: *Statistika I Popisná statistika: Druhá část*. 3. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009, 226 s. ISBN 978-80-7375-152-4.

Internetové zdroje:

Statistická ročenka hlavního města Prahy 2013, dostupná z WWW:

<<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/krajp/101011-13-xa>>

Statistická ročenka Středočeského kraje 2013, dostupná z WWW:

<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/publ/201011-13-r_2013>

DRBOHLAV, D., RÁKOCZYOVÁ, M.: Sociální dopady emigrace a migrace z venkova do měst ve střední a východní Evropě, 2012, dostupný z WWW:

<<<http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/socialni-dopady-emigrace-a-migrace-z-venkova-do-mest-ve-stredni-a-vychodni-evrope-dusan-drbohlav-miroslava-rakoczyova>>

Programy rozvoje venkova na stránkách ministerstva zemědělství, dostupný z WWW:

<<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>>

Program rozvoje venkova (státní zemědělský intervenční fond), dostupný z WWW:

<http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazen_i%2Fefard%2F1393415127062.pdf>

Metoda LEADER, dostupný z WWW:

<<http://www.ekoregion-uhlava.cz/mistni-akcni-skupina/leader-2007-2013/co-je-to-leader>>

Institut rozvoje a plánování hl. m. Prahy, 2013, dostupný z WWW:

<<http://www.iprpraha.cz/clanek/83/co-je-strategicky-plan>>

Strategický plán hl. m. Prahy, 2008, dostupný z WWW:

<http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/soubory/data/strategicky_plan/SP_komplet_cz_fin_al.pdf>